

Ці Методичні рекомендації підготовані за сприяння Швейцарсько-українського проекту
«Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO

Швейцарсько-український проект •
Підтримка децентралізації в Україні

DESPRO

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

skat Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development

Швейцарська Конфедерація

Методичні рекомендації щодо складення, подання та оприлюднення Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2015 рік

Віра Козіна, шеф-редактор газети «Місцеве самоврядування», адвокат

ПЕРЕДМОВА

Завданням цих Методичних рекомендацій є сприяння суб'єктам декларування у заповненні, поданні та оприлюдненні Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2015 рік (далі — Декларація) та аналіз проблематики з питань декларування, яка виникає через певні прогалини у законодавстві.

Ці рекомендації підготовані у форматі «запитання-відповідь». Відповіді на запитання сформовані на підставі правозастосувальної практики, що склалася протягом останніх років, та обґрунтовані посиланням на відповідні норми законодавства та/або судові рішення. Викладаючи свою позицію щодо порядку вирішення спірних питань, які виникають під час заповнення декларації, автор керується власним досвідом та судовими прецедентами.

На момент підготовки Методичних рекомендацій ще остаточно не вирішено, чи буде у 2016 році запроваджена система електронного декларування та чи виникнуть у суб'єктів декларування обов'язки щодо повторного звітування про майно, доходи та видатки за 2015 рік, але вже у електронному вигляді. Відповідно, наразі складно сказати, яку категорію суб'єктів декларування можуть зобов'язати на здійснення електронного декларування у поточному році.

Втім, припису ч. 1 ст. 45 Закону України від 14.10.14 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції», який сьогодні ми застосовуємо сукупно з п. 2 Розділу XIII «Прикінцеві положення», ніхто не відміняє.

А отже до початку роботи електронної системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру подаються та оприлюднюються в порядку, встановленому Законом України від 07.04.11 р. № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції».

Це означає, що до 1 квітня 2016 року (не включаючи цю дату, тобто до 31.03.2016 р. включно) усі суб'єкти декларування мають подати старі добре «паперові» декларації за місцем роботи (служби) або до виконавчого апарату відповідної ради.

Хто вже стикнувся із суворими реаліями застосування Порядку здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затвердженого наказом Мінфіну від 13.03.15 р. № 333, усвідомлює, що час, коли до заповнення декларацій можна було ставитися недбало, закінчився.

Тим, хто буде заповнювати декларацію вперше чи донедавна не надто опікувався необхідністю скласти її із суворою ретельністю, маю сміливість дати наступну пораду. Віднесіться до цього процесу вкрай уважно, тому що навіть невеликі помилки або лінощі, які заважають своєчасно одержати довідку з банку,

можуть привести до серйозних неприємностей або стати підставою для передчасного завершення службової кар'єри.

Тепер, шановні читачі, пропоную від хорор-теорії перейти до практики та поговорити про те, як заповнювати кожну позицію декларації.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Отже, обов'язок осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також інших прирівняних до них осіб подавати за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий, 2015 рік, встановлено ч. 1 ст. 45 Закону України від 14.10.14 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції» (далі — Закон № 1700).

Однак, як вже згадувалося раніше, доки відсутній електронний реєстр, а Національне агентство з питань запобігання корупції фактично не функціонує, ми застосовуємо цю норму з «поправками», що містяться у п. 2 Розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону № 1700, тобто подаємо декларацію у паперовому вигляді за формою, визначену Додатком до Закону України від 07.04.11 р. № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі старий Закон або Закон № 3206).

Хто зобов'язаний подавати Декларацію?

Декларація за 2015 рік заповнюється і подається у першу чергу особами, зазначеними у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700 (далі — суб'єкт декларування, декларант).

Серед цих категорій суб'єктів нам з вами, шановні читачі, у першу чергу цікаві:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

- народні депутати України, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови (пп. «б» п. 1 ч. 1 ст. 3);
- державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування (пп. «в» п. 1 ч. 1 ст. 3);

мації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби (пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій) (пп. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Національного антикорупційного бюро України (пп. «д» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду (пп. «е» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— члени Національного агентства з питань запобігання корупції (пп. «е» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— члени Центральної виборчої комісії (пп. «ж» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— поліцейські (пп. «з» п. 1 ч. 1 ст. 3);

— посадові та службові особи інших державних органів, органів влади АР Крим (пп. «и» п. 1 ч. 1 ст. 3);

2) особи, які для цілей Закону № 1700 прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

— посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 (пп. «а» п. 1 ч. 2 ст. 3).

Окремо про деякі категорії суб'єктів декларування. І ось чому

Як відомо, наразі декларації мають подавати не лише ті, хто перебуває на відповідній службі, а й ті, хто припиняє цю службу чи тільки приймається на відповідну посаду.

Отже, маю нагадати про те, що з 01.05.2016 р. буде діяти новий Закон України «Про державну службу» від 10.12.15 р. № 889-VIII (далі — новий Закон № 889). А тому зміниться категорії осіб, що перебувають на державній службі, які будуть віднесені до суб'єктів декларування. Тому, працюючи з Законом № 1700 у частині подання декларації після 1 травня, користайтеся його офіційною онлайн-версією (хоча б з сайту Верховної Ради України, адреса: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>), а не паперовим носієм, оскільки інформація по суб'єктах декларування «на папері» може бути на той час застарілою.

Відповідно, планується, що з цього ж часу (01.05.2016 р.) має бути введений у дію новий Закон «Про службу в органах місцевого самоврядування», яким будуть передбачені нові категорії посад. А це означає, що й в частині переліку суб'єктів декларування, які виконують функції місцевого самоврядування, також можуть бути внесені зміни.

За чинною нині ст. 2 Закону України від 16.12.93 р. № 3723-XII «Про державну службу» (далі — старий Закон про державну службу, Закон № 3723) **посадовими особами** (на державній службі) вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультивативно-дорадчих функцій.

За редакцією нового Закону про держслужбу № 889, яка діятиме з 1 травня, **державними службовцями вважатимуться** усі громадяни України, які займатимуть посади державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), та які одержуватимуть заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснюватимуть встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримуватимуться принципів державної служби.

За чинною наразі редакцією ст. 2 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» **посадовою особою місцевого самоврядування** є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультивативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету. Як буде визначатися ця категорія службовців після 1 травня — побачимо. Тож пильнуйте зміни у законодавстві.

Загадкові суб'єкти декларування з пп. «а» п. 1 ч. 2 ст. 3 Закону № 1700

Згідно з цією нормою до суб'єктів декларування належать усі посадові особи юридичних осіб публічного права, не згадані у п. 1. Хоча аналогічний за змістом припис діє вже кілька років, про нього постійно забивають.

Зважаючи на те, яку кількість об'єктів ОМС прийняли у комунальну власність (повернули в управління) протягом останніх шести місяців у зв'язку зі змінами у чинному законодавстві, ця норма стає особливо актуальну.

Тож, шановні депутати та посадові особи місцевого самоврядування, не забудьте нагадати про те, що **посадові особи комунальних підприємств (установ, організацій)**, які перебувають «на вашій відповіальності», також мають декларувати свої доходи та видатки.

Пригадаємо, хто такі «юридичні особи публічного права», щоб вам було легше зорієнтуватися, кому ж треба подавати декларації за пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700.

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АР Крим або органу місцевого самоврядування (ст. 81 Цивільного кодексу України).

Згідно зі ст. 167, 169 Цивільного кодексу України:

— держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом;

— територіальні громади можуть створювати юридичні особи публічного права (комунальні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

На жаль, у більшості бюджетних установ не так просто встановити, чи є особа посадовою, оскільки у профільних законах, які регламентують різні види професійної діяльності, відсутні чіткі визначення цього поняття.

Відповідно до абз. 6 п.п. 5 п. 3 розділу «Загальні положення» Методичних рекомендацій «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування», опублікованих Міністерством юстиції України 09.10.13 р., для застосування **вимог антикорупційного законодавства** під «**посадовими особами**» розуміють працівників, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням **організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій**, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

При цьому для визначення «організаційно-розпорядчих» та «адміністративно-господарських обов'язків» Мін'юст пропонує використовувати постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. № 5, яка дає наступні визначення цих термінів:

організаційно-розпорядчі обов'язки — це обов'язки по здійсненню керівництва галузю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах

M Методичні рекомендації

чи організаціях незалежно від форми власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділів, лабораторій, кафедр), їх заступники, особи, які керують діяльністю робіт (майстри, виконраби, бригадири тощо);

адміністративно-господарські обов'язки — це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідувачів складів, магазинів, майстерень, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Особа вважається службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (водій) або технічні (друкарка, охоронник, прибиральниця) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

Важливо! Службовими особами можуть визнаватися як громадяни України, так і іноземці та особи без громадянства (постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 5).

Куди подавати Декларацію?

«Паперові» антикорупційні декларації за 2015 рік у період з 01.01.16 р. до 01.04.16 р. ми подаємо за старими правилами — не лише по старому зразку, визначеному у додатку до Закону № 3206, а й, як і у попередні роки, за місцем роботи (служби).

Нагадаємо, що серед суб'єктів декларування є також особи, для яких державний орган або орган місцевого самоврядування не є основним місцем роботи. Наприклад, депутати місцевих рад, які є самозайнятими особами, пенсіонерами, тимчасово непрацюючими, безробітними.

Стосовно цих осіб правила подання декларацій передбачені абз. 2 ч. 3 ст. 8 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», згідно з яким за загальним правилом депутати місцевих рад подають щорічну антикорупційну Декларацію за місцем роботи (служби). А депутати — самозайняті особи, безробітні або пенсіонери подають зазначені декларації до апаратів відповідних місцевих рад або їх виконавчих комітетів.

Декларації за 2015 рік, складені та подані на папері за правилами п. 2 «Прикінцевих положень» Закону № 1700 (тобто доки не запрацює електронний реєстр), зберігаються в основових справах суб'єктів декларування у кадрових підрозділах відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права.

Тому роботу по збиранню, зберіганню та організації процедури опублікування декларацій доречно покласти на кадрову службу відповідного державного органу, органу місцевого самоврядування або юридичної особи публічного права.

За якою формою складати Декларацію?

Бланки Декларації виготовляються особами, які відповідно до антикорупційного Закону заповнюють і подають декларації, шляхом роздруковання або копіювання їх на папері формату А4 за формулою, наведеною в додатку до зазначеного Закону (включаючи примітку). Бланк складається з 10 сторінок.

З офіційного порталу Верховної Ради України бланк подекуди скачується на 11 сторінках, але це не зовсім коректно.

Зазначені бланки не є бланками документів суворої звітності (постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.12 р. № 64). Тобто існує можливість роздрукування його з обох сторінок аркушу. Ми не радимо цього робити, оскільки буде складніше виправляти помилки. Втім, наголошу ще раз — законом це не заборонено.

Зменшувати кількість сторінок не можна, це буде вважатися порушенням. Дивись, наприклад, постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 22.08.12 р. по справі № 9103/101/2012.

Якими є строки подання Декларації?

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 45 та п. 2 Розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону № 1700 «паперова» антикорупційна Декларація за 2015 рік подається до 1 квітня року, що слідує за звітним.

Тобто, Декларація за 2015 рік має бути подана у період по 31.03.16 р. включно.

010 Особи, які претендують на зайняття посади, зазначенею у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону № 1700, подають Декларацію за минулий рік до призначення або обрання на відповідну посаду (ч. 3 ст. 45 Закону № 1700).

Оприлюднення декларацій

Згідно з приписами ч. 1 ст. 45 та п. 2 Розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону № 1700 до початку роботи електронного реєстру декларацій відомості з «паперових» декларацій за 2015 рік оприлюднюються за старими правилами, визначеними старим антикорупційним Законом № 3206.

Що це означає?

Відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону № 3206 відомості, зазначені у Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Голови та суддів Верховного Суду України, голів та суддів вищих спеціалізованих судів України, Генерального прокурора України та його заступників, Голови Національного банку України, Голови Рахункової палати, Голови та членів Вищої ради юстиції, членів Центральної виборчої комісії, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, перших заступників та заступників міністрів, заступників міністрів — керівників апаратів, керівників інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та їх заступників, членів колегіальних державних органів (комісій, рад), сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її утворення), районної, обласної ради та їх заступників, керівників виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад та їх заступників, секретаря сільської, селищної, міської ради, підлягають оприлюдненню протягом 30 днів з дня їх подання на офіційному веб-сайті відповідного державного органу чи органу місцевого самоврядування на строк не менше одного року.

У разі відсутності офіційного веб-сайту такі відомості оприлюднюються шляхом опублікування в офіційних друкованих виданнях відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування протягом 30 днів з дня подання Декларації.

Оприлюдненню підлягають усі відомості, зазначені в Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, крім відомостей, що віднесені цим Законом до інформації з обмеженим доступом.

Відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, а також щодо місця проживання та реєстрації декларанта, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в Декларації, є інформацією з обмеженим доступом та оприлюдненню не підлягають.

Отже, якщо в установах, де працюють перелічені суб'єкти декларування є власні **ОФІЦІЙНІ** веб-сайти, Декларації можна оприлюднити лише на них (без друкування у газеті).

Строк оприлюднення Декларації визначається не від дати початку чи завершення деклараційної кампанії, а від дати подання Декларації за місцем роботи (служби).

Тобто, якщо ви здали свою Декларацію 30 березня, оприлюднити її треба до 30 квітня поточного року.

Статтею 1 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України засобами масової інформації» визначено, що офіційні друковані видання органів державної влади та органів місцевого самоврядування — це видання, які спеціально видаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування (відомості, бюлетені, збірники, інформаційні листки тощо) для інформування про свою діяльність. Тим, хто оприлюднює відомості з декларацій через друковані ЗМІ, доцільніше оприлюднювати не декларації повністю із заретушованими графами, у яких розміщена інформація з обмеженим доступом, а витяги з декларацій (сформовані у довільній формі). Так, це додаткова робота. Але водночас — це гарантія того, що ви випадково не оприлюдните «заборонені» відомості, також зекономите друковані площини, а відповідно, і кошти на оприлюднення.

Згода родичів на оприлюднення відомостей з декларацій (крім інформації з обмеженим доступом) **не потрібна!**

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗАПОВНЕННЯ ДЕКЛАРАЦІЇ

Декларація заповнюється суб'єктом декларування власноручно чорнильною або кульковою ручкою синього або чорного кольору таким чином, що забезпечує вільне читання внесених відомостей.

Відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України (позиції 1, 4), а також реєстрації місця проживання (позиція 2), дати народження членів сім'ї

M Методичні рекомендації

декларанта (позиція 4), місцезнаходження об'єктів, які наводяться в Декларації (позиції 23 — 34), є інформацією з обмеженим доступом та оприлюдненню не підлягають (ч. 2 ст. 12 Закону).

У полі «перерахованого у гривні» у позиціях 21 — 22 і у полі «у тому числі за кордоном» у позиціях 45 — 64 зазначаються відомості за офіційним курсом гривні до відповідної іноземної валюти, установленим Національним банком України на день проведення фінансової операції (п. 10 Примітки до Декларації).

У Декларації зазначаються відомості про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за певний рік (звітний період). Тому відповідні відомості мають зазначатися згідно з тим станом, який мав місце у декларанта у звітному періоді (станом на 31 грудня 2015 року), якщо інше не передбачено Декларацією.

Наприклад, якщо у суб'єкта декларування у 2016 році з'явився новий член сім'ї, то у Декларації за 2015 рік відомості про нового члена сім'ї вказувати не потрібно.

У той же час декларант має зазначити відомості як про члена сім'ї стосовно особи, яка у звітному періоді мала статус члена сім'ї, а потім його втратила.

Наприклад, станом на 31.12.15 р. ви були одруженні, але на початку 2016 року розлучилися. Оскільки на кінець звітного періоду ваш колишній чоловік (дружина) ще мали статус члена сім'ї — інформацію про нього треба зазначити у Декларації.

У разі відсутності окремих відомостей у відповідному полі на кожній сторінці Декларації в обов'язковому порядку проставляється прокреслення.

Відомості щодо фінансових сум в усіх позиціях Декларації округлюються до гривні. Прийнято це робити за математичним округленням, тобто значення, що дорівнює або перевищує 50 копійок, рахується за гривню, значення менше за 50 копійок рахується за нуль.

Увага! Поле «сума витрат (грн) на придбання у власність/оренду чи на інше право користування» у позиціях 23 — 28, 35 — 39 і поле «усього» у позиціях 46, 48, 50, 56, 59 і 62 заповнюється, якщо РАЗОВА витрата (вклад/внесок) по кожній із зазначених позицій у 2015 році дорівнювала або перевищувала 80 тис. гривень.

У полях «Усього» та «у тому числі за кордоном» у позиціях 45 — 64 зазначається повне найменування банків, інших фінансових установ, товариств, підприємств, організацій тощо, з якими у декларанта чи членів його сім'ї наявні відповідні відносини (п. 11¹ Примітки до Декларації). Тобто нині недостатньо вказати лише суму вкладу, кредиту, страхового поліса тощо. Такі вимоги висунуто не тільки до даних, що стосуються декларанта, а і до даних, що стосуються членів сім'ї декларанта. Отже, не забувайте уточнювати повне найменування установи. Відповідно до ст. 90 Цивільного кодексу України юридична особа має своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців. Вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу затверджені наказом Міністерства юстиції України від 05.03.12 р. № 368/5.

ЗАПОВНОЮЄМО РОЗДІЛ I ДЕКЛАРАЦІЇ

У Розділі I «Загальні відомості» Декларації декларант відображає загальні відомості щодо себе та членів сім'ї. Зокрема:

у позиції 1 — прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта громадянина України — декларанта.

Серія та номер паспорта зазначаються лише якщо декларант через свої релігійні переконання **відмовився** від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та **повідомив** про це відповідний орган доходів і зборів і **має про це відмітку у паспорті** громадянина України (абз. 2 п. 3 Примітки до Декларації). І номер облікової картки, і реквізити паспорта одночасно вказувати не потрібно.

Якщо у звітному році суб'єктом декларування було змінено прізвище, ім'я, по батькові, спочатку зазначається нове прізвище, ім'я, по батькові, а у дужках — попереднє прізвище, ім'я, по батькові (п. 3 Примітки до Декларації).

Відомості, що зазначаються у позиції 1 (реєстраційний номер облікової картки платника податків /серія та номер паспорта громадянина України), є інформацією з обмеженим доступом і не підлягають оприлюдненню;

у позиції 2 — відомості щодо місця проживання декларанта із зазначенням адреси на кінець звітного періоду.

Цю позицію слід заповнювати на підставі паспортних даних про реєстрацію або тимчасову реєстрацію.

У разі якщо адреса місця проживання (реєстрації) декларанта змінилася (або зазнали зміни назва населеного пункту, вулиці та інші реквізити цієї позиції) і ці дані не відображені у паспорті декларанта, необхідно навести відомості щодо місця проживання декларанта станом на дату заповнення Декларації (п. 4 Примітки до Декларації).

Як зазначено у чинній наразі редакції ст. 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»:

— місце проживання — адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців на рік;

— реєстрація — внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру про місце проживання або місце перебування особи із зазначенням адреси, за якою з особою може вестися офіційне листування або вручення офіційної кореспонденції.

Відповідно до ч. 1 ст. 29 Цивільного кодексу України місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, де фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово.

Однак з 04.04.16 р. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» буде діяти у новій редакції, а отже особи, які заповнюють Декларацію після цього часу, мають враховувати певні новації.

Так, за оновленою редакцією цього Закону **місце проживання** — це житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», у редакції, що діятиме з 04 квітня, громадянин України, а також іноземець чи особа без громадянства, які постійно або тимчасово проживають в Україні, зобов'язані протягом тридцяти календарних днів після зняття з реєстрації місця проживання та прибууття до нового місця проживання зареєструвати своє місце проживання. Батьки або інші законні представники зобов'язані зареєструвати місце проживання новонародженої дитини протягом трьох місяців з дня державної реєстрації її народження. Реєстрація місця проживання особи здійснюється в день подання особою документів. Реєстрація місця проживання за заявою особи може бути здійснена органом реєстрації з одночасним зняттям з попереднього місця проживання.

Відповідно до ч. 10 ст. 6 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», у редакції, що діятиме з 04 квітня, реєстрація місця проживання здійснюється тільки за однією адресою. У разі якщо особа проживає у двох і більше місцях, вона здійснює реєстрацію місця проживання за однією з цих адрес за власним вибором. За адресою зареєстрованого місця проживання з особою ведеться офіційне листування та вручення офіційної кореспонденції.

Через масову зміну назв населених пунктів та вулиць у зв'язку з процесом декомунізації, доцільно вказувати нову назву населеного пункту (вулиці), а в дужках можна зазначати стару назву, яка існувала до перейменування. Однак законодавством це чітко не врегламентовано, а у реєстри ще не повносили назви усіх перейменованих об'єктів. Тому може виникнути плутанина.

Відомості, що зазначаються у позиції 2 Декларації, є інформацією з обмеженим доступом і не підлягають оприлюдненню (абз. 2 ч. 2 ст. 12 Закону);

у позиції 3 — вказується займана суб'єктом декларування посада (якщо на момент заповнення Декларації посаду було змінено, то, на думку автора, у цій позиції доречно зазначити як займану посаду у звітному періоді, так і посаду на момент заповнення) або посада, на яку претендує декларант;

у позиції 4 — вказуються відомості про членів сім'ї декларанта.

Відповідно до абз. 15 ч. 1 ст. 1 Закону № 1700 **члени сім'ї** — це особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних при-

M Методичні рекомендації

чин не проживають спільно. Тому навіть якщо ви проживаєте зі своїм чоловіком (дружиною) окремо, але шлюб не розірваний у законному порядку, інформацію про таку особу варто вказати у декларації.

Відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає. При цьому відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття, тобто до досягнення вісімнадцяти років.

Отже, на думку автора, відомості про неповнолітніх дітей слід показувати у декларації навіть у тому випадку, коли вони не проживають спільно з батьками.

Про решту осіб, перелічених у визначенні «член сім'ї», ми даємо інформацію лише за наявності у сукупності трьох ознак: 1) факту спільнотного проживання, 2) факту пов'язаності спільним побутом, 3) факту наявності спільних прав та обов'язків.

Зверніть увагу на виключення з цього правила! Якщо особи мають ці ознаки у сукупності, але їхні відносини не носять сімейного характеру, то їх як членів сім'ї у декларації вказувати не потрібно. Це, наприклад, можуть бути особи, які спільно винаймають житло (не як «пара», а як товариші для економії коштів), або сусіди по гуртожитку, або якщо ви прихистили у себе біженців.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта громадянина України, дати народження членів сім'ї, що зазначаються у позиції 4, є інформацією з обмеженим доступом і не підлягають оприлюдненню.

Якщо у декларанта є неповнолітні діти, яким не присвоено реєстраційний номер облікової картки платника податків, немає потреби зазначати серію та номер свідоцтва про народження такої дитини.

Якщо з якихось причин у неповнолітньої дитини відсутній ідентифікаційний номер, декларант у відповідному полі позиції 4 Розділу I Декларації ставить прокреслення, як це передбачено п. 8 Примітки до Декларації.

Зразок заповнення Розділу I

ДЕКЛАРАЦІЯ

про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру
за 2015 рік

Розділ I. Загальні відомості

1.	Петренко Іван Іванович, 2010304050	
(прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків/серія та номер паспорта громадянина України — декларанта)		
2.	Місце проживання: 00000, м. Н-ськ, проспект Олександровський (Косиора), 72, кв. 12	
(поштовий індекс, область, район, населений пункт, вулиця, номер: будинку, корпусу, квартири декларанта)		
3.	Посада: головний спеціаліст відділу фінансового забезпечення адміністративно-фінансового департаменту Н-ської обласної ради	
4.	Члени сім'ї декларанта:	
Ступінь зв'язку	Прізвище, ініціали, дата народження	Реєстраційний номер облікової картки платника податків/серія та номер паспорта громадянина України
Дружина	Петренко Ганна Андріївна, 18.04.1969	2211334455
Син	Петренко Борис Іванович, 07.07.2001	2233445566
Донька	Петренко Ольга Іванівна, 11.11.2011	—

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ:

Чи потрібно показувати відомості щодо осіб, які зареєстровані з декларантом у одному будинку, але фактично в ньому не проживають і не пов'язані із декларантом спільним побутом?

Ні, не потрібно, якщо це не дружина (чоловік) або неповнолітня дитина, чи недієздатна особа, яка перебуває під вашою опікою та у зв'язку із цим зареєстрована за вашою адресою.

Чи потрібно вказувати як члена сім'ї недієздатну особу, яка перебуває під опікою суб'єкта декларування?

Щодо визначення місця проживання недієздатних осіб, які знаходяться під опікою (піклуванням) суб'єкта декларування. Місцем проживання недієздатної особи є місце проживання її опікуна або місцезнаходження відповідної організації, яка виконує щодо неї функції опікуна (ч. 5 ст. 29 Цивільного кодексу України).

ЯКІ ВІДОМОСТІ НЕОБХІДНО ЗАЗНАЧАТИ В РОЗДІЛІ II ДЕКЛАРАЦІЇ?

У Розділі II «Відомості про доходи» Декларації зазначаються відомості про доходи, одержані декларантом (членами сім'ї декларанта), з усіх джерел в Україні та з джерел за межами України у звітному році. При цьому нараховані, але не виплачені фактично доходи слід обліковувати у тому звітному періоді, коли вони були нараховані. Обґрунтуючи такий висновок, зазначимо, що підрозділ А Розділу II має містити відомості про доходи, що «Одержані (нараховані) з усіх джерел в Україні». Тобто законодавець передбачив, що можлива така ситуація, коли деякі доходи можуть бути нараховані декларанту, але на кінець звітного періоду ще ним не отримані. Зокрема:

у позиції 5 — загальна сума сукупного доходу, одержаного декларантом (членами сім'ї декларанта) у звітному році з усіх джерел в Україні (звітний рік для доходів — період з 1 січня по 31 грудня 2015 року).

До складу цих відомостей, зокрема, включаються: заробітна плата, премії, надбавки, винагороди, пенсії, стипендії, а також інші доходи, **перелічені у позиціях 6 — 19**. Ті доходи, що **не перелічені у позиціях 6 — 19, вносяться до позиції 20**.

Відомості щодо фінансових сум, зазначених декларантом у позиції 5, мають дорівнювати арифметичній сумі відомостей щодо фінансових сум, які він **зазначає у позиціях 6 — 20**.

Якщо декларант має певні сумніви щодо правильності визначення ним розміру сукупного доходу, йому слід звернутися до джерел виплати відповідних доходів (бухгалтерії, пенсійного фонду, відділу соціального захисту населення за місцем проживання тощо) та одержати точні відомості.

У довідках про нарахування доходів іншими податковими агентами (відмінними від суб'єкта декларування) суми доходів вказуються двома частинами — сукупний нарахований дохід за період та суми, на які такий дохід зменшено. Тож яку суму доходу декларувати — більшу (нараховану «брудними») чи меншу (як кажуть, одержану «чистими» або «на руки», тобто за мінусом усіх відрахувань та утримань)? Вказувати потрібно більшу суму, саме вона підпадає під поняття «дохід» згідно з приписами Податкового кодексу України (далі — ПК України).

Взагалі, якщо у вас є якісь сумніви щодо того, чи потрібно певну інформацію вказувати у декларації у статусі доходів, звертайтесь до ПК України — там знайдете усі необхідні відповіді.

Також, на думку автора, користуватися слід тими приписами ПК, які діяли на момент виникнення доходу, адже з нового року зазвичай приписи податкового законодавства суттєво змінюються, а отже, те, що є доходом нині, могло ним не бути у розумінні ПК України у редакції, що діяла на момент отримання відповідного доходу, і навпаки.

Нагадаємо, що згідно з редакцією Податкового кодексу України, яка була чинною станом на 31.12.15 р.:

1) дохід з джерелом його походження в Україні — будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів іх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі, але не виключно, доходи у вигляді (пп. 14.1.54 ст. 14 ПК України):

- а) процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних (інвестиційних) доходів, сплачених резидентами України;
- б) доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих в Україні портів;
- в) доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, доходів від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, у тому числі акцій українських емітентів;

г) доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестрахування ризиків на території України;

г) доходів страховиків-резидентів від страхування ризиків страховальників-резидентів за межами України;

д) інших доходів від діяльності, у тому числі пов'язаних з повною або частковою переуступкою прав та обов'язків за угодами про розподіл продукції на митній території України або на територіях, що перебувають під контролем контролюючих органів (у зонах митного контролю, на спеціалізованих ліцензійних митних складах тощо);

е) спадщини, подарунків, виграшів, призів;

е) заробітної плати, інших виплат та винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;

ж) доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю;

2) **дохід, отриманий з джерел за межами України**, — це будь-який дохід, отриманий резидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності за межами митної території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, спадщину, подарунки, виграші, призи, доходи від виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими та трудовими договорами, від надання резидентам в оренду (користування) майна, розташованого за межами України, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих за межами України портів, доходи від продажу майна, розташованого за межами України, дохід від відчуження інвестиційних активів, у тому числі корпоративних прав, цінних паперів тощо; інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України або територій, непідконтрольних контролюючим органам (пп. 14.1.55 ст. 14 ПК України);

у позиції 6 — загальний розмір одержаної декларантом (членами сім'ї декларанта) заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору за звітний рік (крім виплат, зазначених у **позиціях 7, 8**). У цій позиції також зазначається матеріальна допомога на оздоровлення та для вирішення соціально-побутових питань, яку відповідно до законодавства одержують державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування, інші особи, уповноважені на виконання функцій держави, а також допомога по тимчасовій непрацездатності (у тому числі допомога по догляду за хворою дитиною або за хворим членом сім'ї), яка нарахована та виплачується як за кошти роботодавця, так і за рахунок бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

у позиції 7 — платежі, одержані декларантом (членами сім'ї декларанта) від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту, при цьому необхідно вказати назву закладу, установи тощо, в яких одержано (нараховано) зазначені у цій позиції доходи;

у позиції 8 — платежі, одержані декларантом (членами сім'ї декларанта) у вигляді авторської винагороди (гонорару), інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності.

Роялті — це будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інших аудіовізуальних творів, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хай) (згідно з редакцією пп. 14.1.225. ст. 14 ПК, у редакції, яка діяла станом на 31.12.15 р.).

Зверніть увагу також, що у цій нормі міститься перелік доходів, які не належать до категорії роялті:

у позиції 9 — сукупний розмір дивідендів та процентів, отриманих декларантом (членами сім'ї декларанта).

Дивіденди — платіж, що здійснюється юридичною особою — емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента,

у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку (пп. 14.1.49 ст. 14 ПК, у редакції, що діяла станом на 31.12.15 р.).

Корпоративні права — це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) такої організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом (ч. 1, 2 ст. 167 Господарського кодексу України).

Проценти (пп. 14.1.206 ст. 14 ПК у редакції, що діяла станом на 31.12.15 р.) — це дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

До процентів включаються:

- платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- платіж за використання коштів, залучених у депозит;
- платіж за придбання товарів у розстрочку;
- платіж за користування майном згідно з договорами фінансового лізингу (оренди) (без урахування частини лізингового платежу, що надається в рахунок компенсації частини вартості об'єкта фінансового лізингу);
- винагородя (дохід) орендодавця як частина орендного платежу за договором оренди житла з викупом, сплачена фізичною особою платнику податку, на користь якого відступлено право на отримання таких платежів.

Проценти нараховуються у вигляді відсотків на основну суму заборгованості чи вартості майна або у вигляді фіксованих сум. У разі якщо залучення коштів здійснюється шляхом продажу облігацій, казначейських зобов'язань чи ощадних (депозитних) сертифікатів, емітованих позичальником, або шляхом врахування векселів та здійснення операцій з придбання цінних паперів із зворотним викупом, suma процентів визначається шляхом нарахування їх на номінал такого цінного паперу, виплати фіксованої премії чи виграшу або шляхом визначення різниці між ціною розміщення (продажу) та ціною погашення (зворотного викупу) такого цінного паперу.

Платежі за іншими цивільно-правовими договорами незалежно від того, встановлені вони в абсолютних (фіксованих) цінах або у відсотках суми договору або іншої вартисної бази, **не є процентами**.

Проценти, нараховані декларанту (вкладнику) на суми коштів, внесені ним на депозитні рахунки банків, а також проценти, нараховані недержавними пенсійними фондами на іменні пенсійні рахунки за умовами договорів додаткового пенсійного забезпечення (за рахунок інвестиційних прибутків, одержаних недержавними пенсійними фондами як результат управління фінансовими ресурсами вкладників), враховуються на підставі виписки банку чи відповідної небанківської фінансової установи;

у позиції 10 — сукупний розмір одержаної декларантом (членами сім'ї декларанта) матеріальної допомоги. Це може бути благодійна допомога, пожертвування, матеріальна допомога від профспілкової організації, безвідштовхована позика (у грошовій та натуральній формі), у тому числі одержані під час перебування за кордоном або з іноземних держав.

У цій позиції також **зазначаються**:

- вартість безоплатно наданих платних послуг, у тому числі за рахунок цільової благодійної допомоги, яка надається благодійними організаціями, на оплату медичних послуг, на лікування або протезування;

- вартість послуг санаторно-курортного лікування, крім спеціалізованих санаторіїв, які знаходяться на бюджетному фінансуванні, відпочинку, послуг туризму; допомога на протезування з поміщенням у стаціонар протез-но-ортопедичного підприємства; санаторно-курортного лікування та інших оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, оплата путівок до дитячих оздоровчих закладів);

- кошти, надані на навчання декларанта або членів його сім'ї в навчальних закладах, крім навчання за рахунок бюджетного фінансування;

- кошти, отримані в рахунок передбачених у державному бюджеті коштів для надання одноразової матеріальної допомоги інвалідам та непрацюючим малозабезпеченим особам;

M Методичні рекомендації

у позиції 11 — сукупна вартість одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) дарунків (пожертв), призів, виграшів.

Дарунком можуть бути рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі. Також дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому (ст. 718 Цивільного кодексу України).

Дарунки у вигляді творів мистецтва, історичних цінностей, антикваріату включаються до суми доходів на підставі нотаріально засвідченої копії експертизи щодо визначення вартості дарунків.

У цій позиції також зазначається вартість отриманих декларантом (членами сім'ї декларанта) в дарунок земельних ділянок, житлових будинків чи інших споруд, квартир, інших основних фондів (бібліотечні), транспортних засобів. Вартість визначається за договірними цінами, нотаріально засвідченими документами, але не нижчими за звичайні ціни.

Увага! Не варто забувати і про суми виграшів та вартість виграних подарунків, призів (грошових коштів, товарів, туристичних путівок тощо) у різноманітних лотереях, розіграшах, акціях. Їх суму або вартість теж потрібно обліковувати у цій позиції;

у позиції 12 — сукупний розмір одержаної декларантом (членами сім'ї декларанта) допомоги відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття».

Відповідно до ст. 7 цього Закону такі особи (безробітні) могли мати право на такі види забезпечення:
— допомогу по безробіттю, у тому числі одноразову її виплату для організації безробітним підприємницької діяльності;

— допомогу на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Також вони могли мати право на такі види соціальних послуг, як:

— професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях;

— профорієнтація;

— пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт для безробітних;

— надання громадянам віком старше 45 років, страховий стаж яких становить не менше 15 років, ваучера для підтримання їх конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності.

При цьому на період проходження професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації особи, яким надано соціальну послугу з професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації, забезпечуються місцем проживання та їм компенсируються витрати на проїзд до місця проходження навчання та у зворотному напрямку.

Отже, якщо хтось із членів сім'ї декларанта у звітному періоді отримував зазначені виплати або послуги, вони повинні бути внесені до позиції 12 або 20 розділу II Декларації відповідно до виду отриманого забезпечення. При цьому з'ясувати вартість отриманих послуг чи розмір виплат можна, звернувшись із запитом до відповідного центру зайнятості, де такі особи перебували на обліку;

у позиції 13 — загальна сума одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) аліментів.

Нараховану та виплачену у звітному році тимчасову державну допомогу на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, відповідно до постанови КМУ «Про затвердження Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме» від 22.02.06 р. № 189 зазначати у цій позиції немає потреби — вона повинна бути відображенена у позиції 20 цього розділу;

у позиції 14 — сукупна вартість успадкованих декларантом (членами сім'ї декларанта) земельних ділянок, житлових будинків чи інших споруд, квартир, інших основних фондів (бібліотечні), транспортних засобів.

Вартість визначається за договірними цінами, нотаріально засвідченими документами, але не нижчими за звичайні ціни;

у позиції 15 — загальна сума страхових виплат, відшкодувань, одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) внаслідок настання страхового випадку за договорами добровільного та обов'язкового страхування, а також викупні суми, що сплачені декларанту за договором страхування;

у позиції 16 — загальна сума одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) доходів від відчуження рухомого та нерухомого майна.

До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. Режим нерухомої речі може бути поширеній законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації (ч. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України).

Сума одержаного доходу від операції по відчуженню вказується відповідно до суми, зазначеної у нотаріально посвідченому договорі купівлі-продажу.

Якщо за умовами договору розрахунок здійснюється з розстрочкою платежу, використовуємо приписи пп. 164.2.4 ст. 164 та ст. 172-173 ПК України;

у позиції 17 — сукупний розмір оподатковуваного (чистого) доходу, одержаного декларантом (членами сім'ї декларанта) від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності. Зазначається на підставі фінансової звітності, поданої до податкових органів.

Нагадаю, що у суб'єкта декларування, який весь рік пропрацював на державній службі чи в ОМС, у цій позиції декларації має бути прочерк;

у позиції 18 — загальна сума доходів, одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) від відчуження цінних паперів та корпоративних прав.

Згідно зі ст. 194 Цивільного кодексу України цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

У цій позиції зазначаються також виплати юридичної особи, пов'язані із зворотним викупом акцій, часток (паїв), раніше емітованих такою юридичною особою;

у позиції 19 — загальна сума доходів, одержаних декларантом (членами сім'ї декларанта) від передачі в оренду (строкове володіння та/або користування) майна.

Як приклад — кошти, отримані від передачі в оренду (строкове володіння та/або користування) квартири, гаражу, земельної ділянки тощо;

у позиції 20 — інші види доходів (не зазначені у позиціях 6 — 19).

Такими видами доходів, як декларанта, так і членів його сім'ї, зокрема, можуть бути:

- доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції (у тому числі продукції тваринництва), що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, наданих їй у розмірах, встановлених Земельним кодексом України для ведення: садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) та/або для індивідуального дачного будівництва;
- пенсійні виплати;
- стипендії;
- допомога по вагітності та пологах;
- одноразова допомога при народженні дитини;
- допомога по догляду за дитиною-інвалідом віком до 18 років;
- допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням;
- допомога на дітей одиноким матерям;
- допомога при усиновленні дитини;
- державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям;
- державна соціальна допомога інвалідам;
- щомісячна грошова допомога малозабезпечений особі, яка проживає разом з інвалідом 1 чи 2 групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього

M Методичні рекомендації

догляду, на догляд за ним;

— щомісячна компенсаційна виплата по догляду за інвалідом 1 групи або за престарілим, який досяг 80-річного віку;

— державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам;

— державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроши ходять за дитиною»;

— тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме;

— одноразова винагорода жінці, якій присвоєно почесне звання України «Мати-героїня»;

— сума наданих субсидій для відшкодування витрат на житлово-комунальні послуги та відшкодування витрат на придбання твердого палива, скрапленого газу;

— кошти, отримані від УП та СЗН в рахунок виплати компенсації за невикористане санаторно-курортне лікування;

— кошти, отримані в рахунок виплат грошових компенсацій на бензин, ремонт і технічне обслуговування автомобілів, наданих інвалідам та на транспортне обслуговування;

— кошти щомісячної грошової компенсації на продукти харчування громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

— кошти щомісячної грошової компенсації на продукти харчування дітям, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС;

— кошти, виплачені в рахунок стипендій дітям, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС;

— суми, що виплачені як відшкодування втраченої частини заробітку особам, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС;

— суми виплат щорічної допомоги на оздоровлення особам, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС;

— суми одноразової компенсації у разі встановлення групи інвалідності особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

— допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);

— суми відшкодувань за майнову або моральну шкоду, отримані декларантом (членами сім'ї декларанта) за рішенням суду;

— сума коштів, що є забезпеченням оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сім'ї, оплата путівок до дитячих оздоровчих закладів);

— допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);

— суми відшкодувань за майнову або моральну шкоду, отримані декларантом (членами сім'ї декларанта) за рішенням суду;

у позиції 21 — загальна сума доходів, одержаних декларантом з джерел за межами України. Такими доходами можуть бути, наприклад, кошти, отримані від рідних, які мешкають або працюють за кордоном, відшкодування збитків, завданих під час перебування за кордоном, суми одержаних стипендій під час стажування за кордоном, тощо;

у позиції 22 — загальна сума доходів, одержаних членами сім'ї декларанта з джерел за межами України.

У полі «перерахованого у гривні» у позиціях 21 та 22 розмір доходу зазначається за офіційним курсом гривні до відповідної іноземної валюти, установленим Національним банком України **на день проведення фінансової операції** (п. 10 Примітки до Декларації). Якщо протягом року такі доходи отримані вами кілька разів, то вони вказуються сумарно, при цьому, підраховуючи зазначеній дохід у національній валюті, кожний грошовий переказ слід переводити у національну валюту **саме за ставкою НБУ на дату отримання такого переводу, а не станом на дату заповнення Декларації**.

Зразок заповнення розділу II

Розділ II. Відомості про доходи

A. Одержані (нараховані) з усіх джерел в Україні

	Перелік доходів	Сума одержаного (нарахованого) доходу	
		декларанта	членів сім'ї
5.	Загальна сума сукупного доходу, гривні, у т. ч.:	70500	37000
6.	заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору (крім виплат, зазначених у позиціях 7, 8)	60000	20000
7.	дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту	10000	—

Національна академія державного управління при Президентові України

(назва закладу, установи тощо, в яких одержано (нараховано) зазначені у цій позиції доходи)

8.	авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності	—	—
9.	дивіденди, проценти	—	5000
10.	матеріальна допомога	—	—
11.	дарунки, призи, виграші (новорічний подарунок)	500	—
12.	допомога по безробіттю	—	—
13.	аліменти	—	—
14.	спадщина	—	—
15.	страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені декларанту за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу	—	—
16.	дохід від відчуження рухомого та нерухомого майна	—	—
17.	дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності	—	—
18.	дохід від відчуження цінних паперів та корпоративних прав	—	—
19.	дохід від передачі в оренду (строкове володіння та/або користування) майна	—	—
20.	інші види доходів (не зазначені у позиціях 6–19) пенсія	—	12000

Б. Одержані (нараховані) з джерел за межами України декларантом

Назва країни	Розмір доходу	
	в іноземній валюті	перерахованого у гривні
21.	—	—

M Методичні рекомендації

22.

В. Одержані (нараховані) з джерел за межами України членами сім'ї декларанта

Назва країни	Розмір доходу	
	в іноземній валюті	перерахованого у гривні
—	—	—
—	—	—

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ:

Чи потрібно зазначати у Декларації вартість товару, придбаного у кредит?

Хотілося б на цій темі зупинитися окремо. Для визначення термінів знову звернемося до ПК України, оскільки кредити бувають різні і відображувати їх слід по-різному.

Різновид 1. Іпотечний житловий кредит

Іпотечний житловий кредит — фінансовий кредит, що надається фізичній особі банківською чи іншою фінансовою установою відповідно до закону строком не менш як на п'ять повних календарних років для фінансування витрат, пов'язаних з придбанням квартири (кімнати) чи житлового будинку (його частини) або будівництвом житлового будинку (його частини), що надаються у власність позичальника, з прийняттям кредитором такого житла (землі, що знаходиться під таким житловим будинком, у тому числі присадибної ділянки) у заставу (пп. 14.1.87 ст. 14 ПК).

Отже, якщо ви придбали нерухоме майно у 2015 році, цю операцію потрібно буде відобразити одразу у кількох пунктах.

По-перше, показати інформацію про придбане у власність майно у розділі III Декларації. У якій позиції — залежатиме від категорії майна, що ви купували.

Відображувати кредитні кошти, одержані за іпотечним договором, окремо у позиції 20 Декларації не потрібно, оскільки це цільовий кредит і усі кошти витрачаються на придбання майна.

По-друге, у полях «Сума витрат (грн.) на» підрозділу «придбання у власність» потрібно буде відобразити суму понесених витрат у зв'язку з придбанням майна, якщо вона одноразово по одній позиції дорівнювала або перевищила 80 тис. грн. Як правило, цю «планку» перевищує лише перший внесок, зроблений при укладенні договору купівлі-продажу нерухомого майна.

Також потрібно буде відобразити відповідні суми у позиціях 57 Декларації (погашення «тіла» кредиту за іпотечним договором у 2015 році) та позиції 58 Декларації (відсотки за користування кредитними коштами, сплачені у 2015 році).

Різновид 2. Ломбардна операція

Ломбардна операція — це операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою, з отримання коштів від юридичної особи, що є фінансовою установою, згідно із законодавством України, під заставу товарів або валютних цінностей. Ломбардні операції є **різновидом кредиту під заставу** (пп. 14.1.100 ст. 14 ПК).

Згідно з пп. 165.1.29 ст. 165 ПК основна сума депозиту (вкладу), внесеної платником податку до банку чи небанківської фінансової установи, яка повертається йому, а також **основна сума кредиту, що отримується платником податку** (протягом строку дії договору), у тому числі фінансового кредиту, забезпеченого заставою, на визначений строк та під проценти, а також доходи, отримані внаслідок індексації депозиту (вкладу) в гривні (прив'язка курсу національної валюти до курсу іноземних валют відповідно до умов договору), є **доходом фізичної особи**. Цей вид доходу не оподатковується ПДФО. Однак антикорупційну Декларацію ми заповнюємо не для того, щоб нам нарахували податки, а для того, щоб підтвердити, що суб'єкт декларування живе за рахунок правомірно одержаних коштів.

Отже, оскільки ломбардна операція є різновидом кредиту, дохід від здавання майна під заставу, одержаний у ломбарді, ми показуємо у 20 позиції Декларації.

Витрати на погашення цього різновиду кредиту (а фактично — викуп майна з-під застави) ми відображаємо у позиціях 57 та відповідно 58 Декларації.

Важливо! Переважну частину доходів, які згідно зі ст. 165 ПК України не підлягають оподаткуванню ПДФО, податкові органи у своїй базі не бачать. Тому, якщо ви заповнюєте ці позиції, можуть виникнути питання від податківців, які цей вид доходу підтверджити не можуть. На практиці ми неодноразово стикаємося з тим, що і самі податківці, і працівники кадрових підрозділів органів, до яких ви «здаєте» декларації, радять такі доходи у антикорупційній декларації не показувати, щоб потім не давати здивованих пояснень на зауваження податкової. А зауваження будуть, адже податкова ці види доходів підтверджити не зможе.

Однак, є незадовільна практика, коли ці доходи не вказують у декларації, але вони «спливають» згодом — через доброзичливців, під час ретельних перевірок. І тоді починаються звинувачення у прихованні інформації. Отже, позиція автора — вказувати УСІ види доходів, які підпадають під це визначення згідно з приписами ПК України. У тому числі й ті, що не підлягають оподаткуванню ПДФО. Адже антикорупційна декларація заповнюється не для цілей оподаткування, а для дослідження джерел існування суб'єкта декларування та членів його сім'ї.

Різновид 3. Товарний кредит

Товарний кредит — це товари (роботи, послуги), що передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичних чи фізичних осіб на умовах договору, що передбачає відстрочення остаточних розрахунків на визначений строк та під процент. Товарний кредит передбачає передачу права власності на товари (роботи, послуги) покупцеві (замовників) у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) таким покупцем (замовником), незалежно від часу погашення заборгованості (пп. 14.1.245 ст. 14 ПК).

Отже, товар, придбаний у кредит, є доходом. Ви фактично використали кредитні кошти (дохід у розумінні податкового законодавства) для придбання речі. Тому цю операцію (на суму кредитних коштів, одержаних за договором товарного кредиту) показуємо у позиції 20 декларації.

Різновид 4. Фінансовий кредит

Фінансовий кредит — це кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфікується як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають згідно з відповідним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або її офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент (пп. 14.1.258 ст. 14 ПК).

З цим видом кредиту найчастіше стикаються ті фізичні особи, які використовують так звану овердрафтну картку. Як правило, таку картку банки дають при видачі зарплатної банківської карти. Обсяг ліміту на кредитній картці, зазвичай, становить кілька розмірів ваших заробітних плат. Кошти у межах ліміту можна постійно знімати та повернати. За перший місяць користування банки, у більшості випадків, не нараховують проценти.

Виходячи зі змісту ПК, усі суми коштів, які ви знімали протягом 2015 року, треба показати у позиції 20 Декларації як дохід. А усі суми повернутих коштів — як погашення тіла кредиту у позиції 57 Декларації. Проценти за користування розраховує банк, тому краще потурбуватися про одержання довідки про рух коштів за цією карткою. Відсотки вказуєте згідно з довідкою банку.

Є ще одна думка, що треба вказувати лише «розрив» — тобто кошти, зняті з картки та не погашені станом на 31.12.15 р. Чіткого роз'яснення з цього приводу немає та навряд чи буде найближчим часом. Тому — вирішуйте самі. Особисто я все ж склоняюся до думки, що перший варіант — більш правильний з огляду на приписи ПК.

Чи потрібно вносити до Декларації інформацію щодо отриманих декларантом як подарунок коштів? Якщо так, то в яких пунктах і розділах Декларації слід відображати такі дані?

Відповідно до ст. 718 Цивільного кодексу України дарунком можуть бути рухомі речі, у тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі. Також дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник (особа, що дарує) владіє.

Тому у разі отримання таких подарунків належить внести відповідні дані до позиції 11 «дарунки, призи, вигравші» розділу II Декларації. Тобто суму отриманих декларантом як подарунок коштів треба зазначати у цій позиції.

Декларант щомісяця отримує від матері, яка перебуває в іншій країні, грошові перекази. Чи повинен він про це зазначати у Декларації? В якій позиції слід обліковувати такі кошти?

Відповідні відомості слід вказувати у позиції 21 підрозділу Б «Одержані (нараховані) з джерел за межами України декларантом» розділу II.

Чи належать до складу доходів кошти, що видаються особі як «відрядні»?
Кошти, які були отримані декларантом у звітному році для здійснення витрат під час відрядження (в тому числі за кордон), а також кошти, одержані ним у рахунок відшкодування витрат на відрядження (вартість проїзду, проживання у готелі, витрати на харчування) безпосередньо від установ, організацій чи осіб, які приймали декларанта (членів його сім'ї) за кордоном, до складу доходів, що відображаються у цьому розділі Декларації, не включаються, бо вони носять компенсаторний характер понесених декларантам витрат на відрядження.

У звітному періоді декларант одержав у подарунок будинок, який продав у цьому ж періоді. Чи треба показувати ці доходи двічі — у позиції з подарунками та у позиції доходів від відчуження майна?
Якби безглуздо це не виглядало, але так, потрібно. Принаймні це випливає зі змісту ПК та підтверджується позицією органів прокуратури та СБУ, які перевіряли подібні випадки по особах, які зверталися до автора особисто за допомогою.

По факту ви двічі декларуєте одні й ті самі гроші — набули майно певної вартості у дар і за такі ж кошти його продали. Тобто сумарно у доході в антикорупційній декларації у вас буде сума удвічі більша, ніж ви отримали фактично на руки. Однак, якщо дохід від продажу не вказати — це буде порушенням.

ЯКІ ВІДОМОСТІ НЕОБХІДНО ЗАЗНАЧАТИ В РОЗДІЛІ III ДЕКЛАРАЦІЇ?

У Розділі III «Відомості про нерухоме майно» Декларації зазначаються відомості про нерухоме майно, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта (членів сім'ї декларанта), та витрати декларанта на придбання такого майна або на користування ним у звітному році. Ці відомості зазначаються становом на дату заповнення Декларації. Зокрема:

у позиціях 23 — 28 — відомості про нерухоме майно, яке перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта внаслідок купівлі (приватизації, успадкування, дарування, міни, розподілу майна підприємств і організацій між засновниками та учасниками), із зазначенням місцезнаходження цих об'єктів (країна, адреса), їх загальної площини, вираженої в квадратних метрах, а в деяких випадках — суми витрат декларанта на придбання такого майна або на користування ним (по кожній із зазначених позицій окремо).

Поле «сума витрат (грн.) на придбання у власність/оренду чи на інше право користування» у позиціях 23 — 28 заповнюється, коли разова витрата по кожній із зазначених позицій сама у звітному році дорівнює або перевищує граничну суму, що зазначена у п. 11 Примітки до Декларації.

Тому, наприклад, особа, яка має нерухоме майно, придбане до початку звітного періоду (у нашому випадку до 01.01.14 р.), зобов'язана вказати в Декларації інформацію про об'єкт нерухомості, не зазначаючи при цьому інформації про витрати на її придбання або інше право користування. Декларант також не вказує інформацію про витрати на придбаній у звітному році об'єкт, якщо разова витрата на його придбання не дорівнює або не перевищує ту суму, що зазначена у п. 11 Примітки до Декларації.

Ще раз наголошу, що у 2016 році (при поданні декларації за 2015 рік) вказується сума витрат (вкладів/внесків), якщо вона по кожній із зазначених позицій у звітному році дорівнює або перевищує 80 тис. гривень, здійснених РАЗОВО.

Тому, наприклад, якщо ви сплачували за оренду якогось житла чи іншого нерухомого майна по 10 грн. щомісяця, ви ці витрати не вказуєте. Хоча накопичувальним підсумком вони складуть понад 80 тис. грн., РАЗОВО протягом року ви жодного разу не витратили на цю суму, а отже відповідні видатки показувати не потрібно;

у позиціях 29 — 34 — відомості про нерухоме майно, яке перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта, із зазначенням місцезнаходження цих об'єктів (країна, адреса), їх загальної площини, вираженої в квадратних метрах.

Записи про відомості, зазначені у позиціях 23 — 34, здійснюються на підставі відповідних правовстановлюючих документів у відповідних рядках, залежно від наведеної класифікації нерухомого майна.

Площа земельних ділянок вказується на підставі документів (актів) про їх відведення.

Площа житлових будинків (квартир) вказується на підставі даних, вказаних у технічних паспортах на ці будівлі. Відомості щодо місцезнаходження об'єкта, зазначеного у позиціях 23 — 34, є інформацією з обмеженим доступом і не підлягають оприлюдненню.

У разі відсутності окремих відомостей у відповідному полі ставиться прокреслення.

Важливо! Не забувайте, що реєстри нерухомості є відкритими і перевірити достовірність даних щодо вашого нерухомого майна тепер вже не так складно. А отже, краще уникати прикрих випадків, коли громадськість буде нагадувати вам про наявне майно, яке ви «забули» згадати у Декларації.

Зразок заповнення розділу III

Розділ III. Відомості про нерухоме майно

A. Майно, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта, та витрати декларанта на придбання такого майна або на користування ним

Перелік об'єктів	Місцезнаходження об'єкта (країна, адреса)	Загальна площа (кв. м)	Сума витрат (грн.) на	
			придбання у власність	аренду чи на інше право користування
23. Земельні ділянки	Україна, Київська обл., Бориспільський район, с. Щасливе	1000	—	—
24. Житлові будинки	—	—	—	—
25. Квартири	Україна, м. Н-ськ, проспект Олександрівський (Косюра), 72, кв. 12	100	600 000	—
26. Садовий (дачний) будинок	—	—	—	—
27. Гаражі	—	—	—	—
28. Інше нерухоме майно	—	—	—	—

B. Майно, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта

Перелік об'єктів	Місцезнаходження об'єкта (країна, адреса)	Загальна площа (кв. м)
29. Земельні ділянки	Україна, м. Одеса, просп. Шевченка Україна, Київська обл., м. Бровари, вул. Київська	600 600

M Методичні рекомендації

30.	Житлові будинки		
		Україна, м. Одеса, просп. Шевченка, 12	120
31.	Квартири	—	—
		—	—
32.	Садовий (дачний) будинок		
		Україна, Київська обл., м. Бровари, вул. Київська, 15	50
33.	Гаражі	—	—
		—	—
34.	Інше нерухоме майно	—	—
		—	—

ЯКІ ВІДОМОСТІ НЕОБХІДНО ЗАЗНАЧАТИ В РОЗДІЛІ IV ДЕКЛАРАЦІЇ?

У Розділі IV «Відомості про транспортні засоби» Декларації зазначаються відомості про транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта (членів сім'ї декларанта), та витрати декларанта на їх придбання (користування) у звітному році. Ці відомості зазначаються станом на дату заповнення Декларації. Зокрема:

у позиціях 35 — 39 — відомості про транспортні засоби, які перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта внаслідок купівлі (успадкування, дарування, розподілу майна підприємств і організацій між засновниками та учасниками), із зазначенням марки або моделі кожного транспортного засобу, об'єму циліндрів двигуна (вказується в кубічних сантиметрах), потужності двигуна (вказується в кВт), довжини водних та повітряних засобів (вказується в сантиметрах), року випуску транспортного засобу та суми витрат декларанта на їх придбання (користування) (по кожній із зазначених позицій окремо).

Поле «сума витрат (грн.) на придбання у власність/оренду чи на інше право користування» у позиціях 35 — 39 заповнюється, якщо разова витрата (вклад/внесок) по кожній із зазначених позицій у звітному році дорівнює або перевищує розмір встановленої у п. 11 Примітки до Декларації суми, тобто 80 тис. грн.;

у позиціях 40 — 44 — перелічуються транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта.

Увага! Ще раз наголосимо, що відомості про довжину транспортного засобу зазначаються лише у позиціях 37, 38, 42 і 43.

Записи у позиціях 35 — 44 здійснюються у відповідних рядках залежно від наведеної класифікації транспортних засобів.

Відомості про транспортні засоби вказуються на підставі даних технічних паспортів. Уточнення можна зробити в органах, де зареєстровані транспортні засоби.

Згідно з Правилами дорожнього руху, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306, транспортний засіб — це пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів. До таких транспортних засобів відносяться усі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби).

У разі відсутності окремих відомостей у відповідному полі ставиться прокреслення.

Зразок заповнення розділу IV

Розділ IV. Відомості про транспортні засоби

A. Транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта, та витрати декларанта на їх придбання (користування)

	Перелік транспортних засобів	Марка/модель (об'єм циліндрів двигуна, куб. см, потужність двигуна, кВт, довжина, см)	Рік випуску	Сума витрат (грн) на	
				придбання у власність	оренду чи на інше право користування
35.	Автомобілі легкові	ВАЗ-2114 (об'єм циліндрів 1500, потужність 66)	2003	—	—
36.	Автомобілі вантажні (спеціальні)	—	—	—	—
37.	Водні засоби	—	—	—	—
38.	Повітряні судна	—	—	—	—
39.	Інші засоби	—	—	—	—

B. Транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта

	Перелік транспортних засобів	Марка/модель (об'єм циліндрів двигуна, куб. см, потужність двигуна, кВт, довжина, см)	Рік випуску
40.	Автомобілі легкові	—	—
41.	Автомобілі вантажні (спеціальні)	—	—
42.	Водні засоби	Катер на повітряній подушці Mars-700 (об'єм циліндрів 15000, потужність 260, довжина 790)	—
43.	Повітряні судна	—	—
44.	Інші засоби	—	—

M Методичні рекомендації

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ:

Чи потрібно відображати в Декларації купівлю-продаж транспортного засобу за генеральною довіреністю?

Нагадаємо: довіреність, у якій перераховані всі можливі повноваження щодо відчуження вашого автомобіля іншою особою, називають генеральною. Однак у автомобіля, як і в будь-якого іншого технічного засобу, на який видано генеральну довіреність, власник не змінюється! Якими б не були повноваження, зазначені у виданій довіреності, власником довіреного транспортного засобу особа, якій видано генеральну довіреність, не стане. У ст. 244 Цивільного кодексу України прямо зазначено, що довіреність — це «письмовий документ, що видається однією особою іншій, для представництва перед третіми особами». А ст. 248 ЦКУ передбачає право довірителя в будь-який момент скасувати видану довіреність й передоручити транспортний засіб іншій особі.

Тож якщо декларант або член його сім'ї «придбав» за такою схемою транспортний засіб, дані про такий транспортний засіб повинні бути обліковані у відповідних позиціях Розділу IV Декларації як дані про транспортні засоби, що перебувають «на іншому праві користування».

У разі якщо декларант або член його сім'ї шляхом надання генеральної довіреності «відчукує» транспортний засіб, то він повинен розуміти, що за ЦКУ він буде вважатися власником цього транспортного засобу, поки особа, на яку видано генеральну довіреність, не здійснить фактичного переоформлення власності на зазначений транспортний засіб. А як наслідок цієї ситуації такий транспортний засіб треба обліковувати у відповідних позиціях Розділу IV Декларації як засіб, що перебуває «на праві власності».

Важливо! Майже усі наші клієнти, які відчужували автомобіль через «генеральну», потім мали купу клопоту з тим, що «забували» вказувати себе як власника цього ТЗ. Реєстрація наразі відкрита, а отже ви можете за невеликі кошти онлайн перевірити (як і будь-хто інший), чи «числитеся» ви власником авто, яке багато років тому «продали» за довіреністю. Не забувайте про це!

Які транспортні засоби необхідно відображати в позиціях 39 та 44 «Інші засоби» Розділу IV Декларації?

У цих позиціях відображаються ті транспортні засоби, які не включені до переліку транспортних засобів, зазначених у позиціях 35, 36, 37, 38 та відповідно 40, 41, 42, 43, тобто не є автомобілем легковим, автомобілем вантажним (спеціальним), водним засобом, повітряним судном.

Так, на сьогодні немає єдиного законодавчого визначення стосовно того, що вважається транспортним засобом. Згідно з Правилами дорожнього руху, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306, транспортний засіб — це пристрій, призначений для перевезення людей та (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів. До таких транспортних засобів відносяться усі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Згідно з іншими нормативними актами до транспортних засобів віднесено транспортні засоби, що використовуються для міжнародних перевезень вантажу, багажу та пасажирів. Також транспортними засобами є будь-які засоби повітряного, водного, залізничного, автомобільного транспорту, що використовуються для перевезення товарів через державний кордон України. Транспортними засобами визнані й кабіни, крісла або транспортери, механізми для прикріплення кабіни або крісла на канаті (пристрої для підвішування), тягач з причепом чи тягач з напівпричепом, напівпричіпом.

Отже, якщо декларант або члени його родини володіють будь-яким транспортним засобом, про це слід зазначити у Декларації. У разі якщо засоби не підпадають під визначення, зазначені у позиціях 35 — 38 чи 40 — 43, такі засоби будуть обліковуватися у позиціях 39, 44 «Інші засоби» відповідно до того, хто ними володіє.

ЯКІ ВІДОМОСТІ НЕОБХІДНО ЗАЗНАЧАТИ В РОЗДІЛІ V ДЕКЛАРАЦІЇ?

У Розділі V «Відомості про вклади у банках, цінні папери та інші активи» Декларації зазначаються відомості про вклади в банках, цінні папери та інші активи, що перебувають у власності декларанта (членів сім'ї декларанта), та витрати декларанта на придбання таких активів (грн.) у звітному році. Відповідно до ч. 2 ст. 115 Цивільного кодексу України **внеском до статутного капіталу участника** можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові та інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

Майно, що є предметом вкладу участника чи засновника, має відповідати певним вимогам: бути власністю участника (засновника); мати грошову оцінку; бути відчужуваним; належати до майна, яке може використовуватися для формування статутного капіталу господарського товариства.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV цінні папери — документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника та передбачають виконання зобов'язань

згідно з проспектом їх емісії (за емісійними цінними паперами), а також можливість передачі прав, що випливають із цих документів, іншим особам.

Щодо банківських вкладів. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III вкладом (депозитом) є кошти в готівковій або безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами банків на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору. Закон розуміє банківський вклад як кошти. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III кошти існують у готівковій (формі грошових знаків) або безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках).

Водночас банківський вклад слід розуміти і як вид виключної банківської діяльності, адже згідно зі ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» на підставі банківської ліцензії банки мають право здійснювати таку банківську операцію, як приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб.

Стаття 1058 ЦК України зазначає, що за договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), яка надійшла, зобов'язується виплачувати вкладниківі таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором.

Тож виходячи з викладеного, при заповненні цього розділу антикорупційної Декларації для уникнення в майбутньому непорозумінь не зайвим буде отримати в установах, що володіють такою інформацією, довідки із зазначенням усіх потрібних вартісних показників для правильного їх відображення.

У полях «усього» та «у тому числі за кордоном» у позиціях 45 — 53 зазначається повне найменування банків, інших фінансових установ, товариств, підприємств, організацій тощо, з якими у суб'єкта декларування чи членів його сім'ї наявні відповідні відносини.

Зокрема:

у позиції 45 — зазначається загальна suma грошових коштів на рахунках декларанта (ощадних, депозитних, поточних, анонімних) у банках та інших фінансових установах;

у позиції 46 — зазначається загальна suma грошових коштів, вкладених до банків та інших фінансових установ у звітному році.

Поле «усього» у позиції 46 (вкладених у звітному році) заповнюється, якщо разова витрата (вклад або внесок), здійснена декларантом на рахунок фінансової установи (банку) у звітному році, дорівнює або перевищує суму, зазначену у п. 11 Примітки до Декларації.

Відповідно до вимог ч. 3 ст. 12 Закону у разі відкриття особою, зазначену в п. 1 та п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 4 цього Закону, або членом її сім'ї валютного рахунку в установі банку-нерезидента вона зобов'язана в десятиденний строк письмово повідомити про це орган доходів і зборів за місцем проживання із зазначенням номера рахунку і місцезнаходження банку-нерезидента;

у позиції 47 — зазначається загальний розмір (сума) номінальної вартості усіх видів цінних паперів, якими володіє декларант.

Номінальна вартість цінних паперів (вартість, зафіксована на бланку цінного папера) зазначається з урахуванням здійсненої індексації, про що повідомляє емітент цінного папера;

у позиції 48 — зазначається загальний розмір (сума) номінальної вартості усіх видів цінних паперів, придбаних у звітному році.

Поле «усього» у позиції 48 (вкладених у звітному році) заповнюється, якщо разова витрата (вклад або внесок), здійснена декларантом на рахунок фінансової установи (банку) у звітному році, дорівнює або перевищує суму, зазначену у п. 11 Примітки до Декларації;

у позиції 49 — зазначається загальний розмір внесків (паїв), здійснених декларантом станом на день заповнення Декларації, до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації;

у позиції 50 — зазначається розмір внесків (паїв), здійснених декларантом до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації у звітному році.

Поле «усього» у позиції 50 (вкладених у звітному році) заповнюється, якщо разова витрата (вклад або внесок), здійснена декларантом на рахунок фінансової установи (банку) у звітному році, дорівнює або перевищує суму, зазначену у п. 11 Примітки до Декларації;

Методичні рекомендації

у позиції 51 — зазначається загальна сума грошових коштів на рахунках членів сім'ї декларанта (ощадних, депозитних, поточних, анонімних) у банках та інших фінансових установах. Ці відомості зазначаються станом на 31 грудня звітного року;

у позиції 52 — зазначається загальний розмір (сума) номінальної вартості усіх видів цінних паперів, якими володіють члени сім'ї декларанта;

у позиції 53 — зазначається розмір внесків до статутних (складених) капіталів товариств, підприємства, організацій, тобто розмір корпоративних прав членів сім'ї декларанта, включаючи дохід від відчуження (продажу) членами сім'ї декларанта корпоративних прав у звітному періоді.

У полі «**у тому числі за кордоном**» у позиціях 45 — 53 Розділу V Декларації зазначаються відомості за офіційним курсом гривні до відповідної іноземної валюти, установленим Національним банком України на день проведення фінансової операції (п. 10 Примітки до Декларації).

За п. 11 Примітки до Декларації поле «усього» у позиціях 46, 48, 50 заповнюється, якщо разова витрата (вклад/внесок) щодо кожної із зазначених позицій у звітному році дорівнює або перевищує граничну суму.

При цьому зверніть увагу, що у позиціях 45, 47, 49 Декларації за наявності таких показників витрати обліковується обов'язково, незважаючи на те, що вона може бути меншою за встановлену у п. 11 Примітки суму (тобто менше за 80 тис. грн.).

У разі наявності даних у позиціях 47, 49, 52, 53 визначте, чи були отримані доходи від них протягом звітного періоду, та пам'ятайте, що такі доходи слід буде відображати у позиції 20 (інші види доходів (не зазначені у позиціях 6 — 19) Розділу II Декларації щодо декларанта та членів його сім'ї).

Зразок заповнення розділу V

Розділ V. Відомості про вклади у банках, цінні папери та інші активи

А. Вклади у банках, цінні папери та інші активи, що перебувають у власності декларанта, та витрати декларанта на придбання таких активів (грн)

	Перелік	Усього	у тому числі за кордоном
45.	Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах, у т. ч.:	12000 <i>Подільське відділення ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Києві</i>	—
46.	вкладених у звітному році	—	—
47.	Номінальна вартість цінних паперів, у т. ч.:	25000 <i>BAT «НК «Ромашка»</i>	25000 <i>BAT «НК «Ромашка»</i>
48.	приобраних у звітному році	—	—
49.	Розмір внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації, у т. ч.:	—	—
50.	внесених у звітному році	—	—

Б. Вклади у банках, цінні папери та інші активи, що перебувають у власності членів сім'ї декларанта (грн)

	Перелік	Усього	у тому числі за кордоном
51.	Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах	—	—
52.	Номінальна вартість цінних паперів	—	—
53.	Розмір внесків до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації	3000 <i>ТОВ «Київукртрейд»</i>	—

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ:

Osoba, що є декларантом, відкрила накопичувальний рахунок на користь своєї дитини. Чи потрібно суму такого вкладу вказувати у Декларації? Якщо потрібно, то кому — декларанту чи члену його сім'ї?

Так, звісно, такі показники потрібно вносити до Декларації. Щодо того, кому їх зазначати, слід пам'ятати, що рахунок на ім'я неповнолітньої особи може відкрити будь-хто, оформивши це як договір на користь третьої особи згідно зі ст. 1063 ЦК України. Тому зазначати кошти, що перебувають на такому рахунку, потрібно у позиції 51 Розділу V Декларації, адже це кошти, які знаходяться на рахунках у банках та інших фінансових установах члена сім'ї декларанта (його дитини).

ЯКІ ВІДОМОСТІ НЕОБХІДНО ЗАЗНАЧАТИ В РОЗДІЛІ VI ДЕКЛАРАЦІЇ?

У Розділі VI «Відомості про фінансові зобов'язання» зазначаються відомості про фінансові зобов'язання декларанта (членів сім'ї декларанта) на користь інших юридичних і фізичних осіб внаслідок укладання договорів (прийняття і виконання зобов'язань) та інші витрати декларанта у звітному році.

У полях «усього» та «у тому числі за кордоном» у позиціях 54 — 64 зазначається повне найменування банків, інших фінансових установ, товариств, підприємств, організацій тощо, з якими у суб'єкта декларування чи членів його сім'ї наявні відповідні відносини;

у позиції 54 — suma коштів, витрачених у звітному році на добровільне страхування;

у позиції 55 — suma коштів, витрачених у звітному періоді на внески, пов'язані з недержавним пенсійним забезпеченням;

у позиції 56 — suma коштів, витрачених у звітному періоді на утримання нерухомого майна, зазначеного у Розділі III Декларації, на утримання транспортних засобів, наведених у Розділі VI Декларації, та іншого майна, зазначеного у Розділі V. Поле «усього» у позиції 56 заповнюється, якщо разова витрата (вклад або внесок), здійснена декларантом у звітному році, дорівнює або перевищує визначену у п. 11 Примітки до Декларації суму;

у позиції 57 — зазначаються сплачені декларантом протягом звітного періоду суми платежів за договорами позики або кредиту для погашення основної суми позики чи кредиту.

Позика — грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики (ст. 14 Податкового кодексу України). Договір позики може бути безпроцентним або під певні проценти, що регламентується Цивільним кодексом України.

Кредит — кошти, що надаються банківською установою особі на визначений строк для цільового використання та під процент;

у позиції 58 — зазначаються сплачені декларантом у звітному періоді суми платежів для погашення процентів за позикою чи кредитом;

у позиції 59 — зазначається suma витрат за іншими призначеннями, не зазначеними у розділах III — V. Поле «усього» у позиції 59 заповнюється, якщо разова витрата (вклад або внесок), здійснена декларантом у звітному році, дорівнює або перевищує визначену у п. 11 Примітки до Декларації суму;

у позиції 60 — suma коштів, витрачених членами сім'ї декларанта у звітному році на добровільне страхування;

у позиції 61 — suma коштів, витрачених членами сім'ї декларанта у звітному періоді на внески, пов'язані з недержавним пенсійним забезпеченням;

у позиції 62 — suma коштів, витрачених членами сім'ї декларанта у звітному періоді на утримання майна, зазначеного у розділах III — V Декларації.

Звертаємо увагу, що у зв'язку із змінами до Закону поле «усього» у позиції 62 з 1 січня 2014 року заповнюватиметься, якщо разова витрата витрачених коштів на утримання майна, здійснена декларантом у звітному році, дорівнює або перевищує суму, зазначену у п. 11 Примітки до Декларації;

у позиції 63 — зазначаються сплачені членами сім'ї декларанта протягом звітного періоду суми платежів за договорами позики або кредиту для погашення основної суми позики чи кредиту;

у позиції 64 — зазначаються сплачені членами сім'ї декларанта у звітному періоді суми платежів для погашення процентів за позикою чи кредитом.

У полі «у тому числі за кордоном» у позиціях 54 — 64 зазначаються відомості за офіційним курсом гривні до відповідної іноземної валюти, установленим Національним банком України на день проведення фінансової операції (п. 10 Примітки до Декларації).

Методичні рекомендації

При декларуванні фінансових зобов'язань слід обліковувати всі нараховані у звітному періоді зобов'язання, а не тільки фактично сплачені декларантом та членами його сім'ї.

Зразок заповнення розділу VI

Розділ VI. Відомості про фінансові зобов'язання

A. Фінансові зобов'язання декларанта та інші його витрати (грн)

	Перелік фінансових зобов'язань	Усього	у тому числі за кордоном
54.	Добровільне страхування	1500 Представництво НСК «Оранта» у м. Києві	—
55.	Недержавне пенсійне забезпечення	—	—
56.	Утримання зазначеного у розділах III–V майна	—	—
57.	Погашення основної суми позики (кредиту)	2000 Подільське відділення № 3 ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Києві	—
58.	Погашення суми процентів за позикою (кредитом)	460 Подільське відділення № 3 ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Києві	—
59.	Інші не зазначені у розділах III–V витрати	—	—

B. Фінансові зобов'язання членів сім'ї декларанта (грн)

	Перелік фінансових зобов'язань	Усього	у тому числі за кордоном
60.	Добровільне страхування	—	—
61.	Недержавне пенсійне забезпечення	—	—
62.	Утримання зазначеного у розділах III–V майна	—	—
63.	Погашення основної суми позики (кредиту)	1500 Подільське відділення № 3 ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Києві	—
64.	Погашення суми процентів за позикою (кредитом)	400 Подільське відділення № 3 ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Києві	—

Засвідчую правильність зазначених у цій Декларації відомостей

Петренко

(підпись)

«30» березня 2016 р.

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ:

Чи потрібно вказувати суму зі страхування житлового приміщення та життя декларанта? Якщо так, то в якій позиції?

Так, потрібно. Витрати на такі види страхування зазначаються у позиціях 54 або 60 «Добровільне страхування» Розділу VI Декларації декларанта чи членів його родини (відповідно до того, з ким укладено договір про таке). Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.96 р. № 85/96-ВР видами добровільного страхування можуть бути:

- 1) страхування життя;
- 2) страхування від нещасних випадків;
- 3) медичне страхування (безперервне страхування здоров'я);
- 4) страхування здоров'я на випадок хвороби;
- 5) страхування наземного транспорту (крім залізничного);
- 6) страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту);
- 7) страхування вантажів та багажу (vantажобагажу);
- 8) страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
- 9) страхування майна (іншого, ніж передбачено пп. 5 — 9 цієї статті);
- 10) страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- 11) страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- 12) страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачено пп. 12 — 14);
- 13) страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту);
- 14) страхування інвестицій;
- 15) страхування фінансових ризиків;
- 16) страхування судових витрат;
- 17) страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій;
- 18) страхування медичних витрат;
- 19) страхування сільськогосподарської продукції тощо.

Зверніть увагу! Страховий внесок за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є витратами у розумінні позиції 56 Розділу VI (а не позиції 54 «Дорожнє відповідальність власників наземних транспортних засобів» Розділу VI Декларації).

Зазначене ґрунтуються на тому, що згідно із Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 р. № 1961-IV, який регулює відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів і спрямований на забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну потерпілих при експлуатації наземних транспортних засобів на території України, такий вид страхування є обов'язковим для власників (розпорядників) наземного транспортного засобу. А тому витрати на такий вид страхування належать до витрат на утримання майна.

Ще раз звернемо увагу, що витрати у позиції 56 «Утримання зазначеного у розділах III — V майна» Розділу VI Декларації зазначаються декларантом у Декларації за 2014 рік лише у тому разі, коли перевищують 80 тис. грн.

Що стосується здійснення таких витрат членами сім'ї декларанта, то такі дані, за їх наявності, теж відображаються у позиції 62 «Утримання зазначеного у розділах III — V майна» Розділу VI Декларації лише у тому разі, коли дорівнюють або перевищують вартість у сумі, вказаній у п. 11 Примітки до Декларації.

ВІДПОВІДІ НА ДЕЯКІ ЗАПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ЗАПОВНЕННІ ДЕКЛАРАЦІЇ

Суб'єкт декларування здав декларацію за місцем роботи, а потім виявив помилки у ній. Чи може він їх самостійно виправити? Чи не буде це розцінюватись як подання недостовірної інформації?

Частиною 4 ст. 45 Закону № 1700 передбачено, що у випадку виявлення суб'єктом декларування помилок у поданій ним декларації Національне агентство з питань запобігання корупції за письмовим зверненням декларанта надає можливість їх виправити протягом десяти календарних днів.

Оскільки Національне агентство поки не функціонує, складно буде виконати цей припис на практиці. Але оскільки ця норма пом'якшує відповідальність особи, на думку автора, цей припис можна тлумачити на користь декларанта, якщо буде однозначно встановлено, що неточна інформація була вказана у декларації саме внаслідок помилки.

Також можна загадати п. 16 Порядку здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, затвердженого наказом Мінфіну від 13.03.15 р. № 333, де також передбачається, що у разі встановлення під час перевірки розбіжностей між відомостями, зазначеними в декларації, та наявною податковою інформацією, контролюючий орган (підрозділи податкової служби наразі), який проводить перевірку, повідомляє про них суб'єкта декларування у письмовій формі з метою отримання письмових пояснень причин виникнення розбіжностей та/або копій документів, які підтверджують зазначені

M Методичні рекомендації

у декларації відомості. Суб'єкт декларування не пізніше ніж на п'ятнадцятий робочий день з дня отримання відповідного запиту контролюючого органу, який проводить перевірку, надає письмове пояснення щодо таких розбіжностей та підтверджні документи, які є обов'язковими для розгляду та врахування під час підготовки висновку.

І хоча, на думку автора, законність застосування цього наказу викликає великий сумнів, у разі виявлення неточності у декларації це положення Порядку також можна тлумачити на користь суб'єкта декларування.

У статті 46 Закону № 1700 містяться вимоги щодо зазначення у декларації інформації, яка не передбачена Додатком до Закону № 3206. То чи потрібно паперову декларацію за 2015 рік, яка подається до 01.04.16 р., заповнювати з урахуванням вимог ст. 46 Закону № 1700?

Ні, до моменту введення електронного декларування (тобто затвердження нової форми декларації) ми заповнюємо цей документ за шаблоном, що міститься у Додатку до Закону № 3206, і іншої інформації у цій «паперовій» декларації не вказуємо.

Чи треба органу місцевого самоврядування, іншому органу (юридичній особі), до якого суб'єкти декларування подають свої декларації, здійснювати контроль за своєчасністю подання і достовірністю інформації, що міститься у деклараціях?

Наразі для вказаних суб'єктів не передбачено обов'язку щодо здійснення цих видів контролю, оскільки у цій частині Закон № 3206 втратив чинність, а Закон № 1700 покладає ці обов'язки на Національне агентство з питань запобігання корупції.

Законність застосування наказу Мінфіну від 13.03.15 р. № 333, яким затверджений Порядок здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, за таких умов викликає певні сумніви, хоча, як ми усі знаємо, цей документ широко застосовується на практиці і податківці перевіряють достовірність даних, поданих у «паперових» деклараціях.

Що робити державному службовцю, якщо члени його сім'ї відмовляються подавати інформацію про свої доходи?

Якщо один із членів сім'ї державного службовця відмовляється подавати відомості про свої доходи у звітному році (наприклад, один із подружжя після розлучення), суб'єкт декларування повинен письмово звернутися до свого керівника (апарату ради — у випадку, якщо це депутат місцевої ради) та пояснити ситуацію.

Також запит про отримані членом родини доходи можна направити до відповідного органу Міністерства доходів і зборів України. Скоріше за все, вам відмовлять. Однак, це буде слугувати доказом того, що ви здійснили усе залежне від вас для повного та достовірного заповнення своєї Декларації.

У разі ненадання декларанту членами сім'ї відомостей, передбачених Декларацією, декларант у відповідному полі може поставити прокреслення або зазначити «**відомості не надано**». Таке формулювання антикорупційним законодавством не передбачене, однак зніме певні запитання.

Як визначити доходи членів сім'ї державного службовця у випадку, якщо вони у звітному періоді були безробітними?

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» застраховані особи мають право на такі види забезпечення, як допомога по безробіттю (у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності), допомога по частковому безробіттю, матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні, тощо. (Більш детально див. роз'яснення до заповнення позиції 12 Розділу II «Відомості про доходи».)

У разі неотримання членами сім'ї декларанта у звітному періоді вищезазначених видів забезпечення у відповідній позиції Декларації ставиться прокреслення.

Яка відповіальність передбачена за порушення державним службовцем вимог фінансового контролю у частині здійснення антикорупційного декларування?

Перелік корупційних правопорушень, які тягнуть за собою адміністративну відповіальність, визначено у Голові 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КПАП).

Згідно з чинною наразі редакцією ч. 1 ст. 172⁶ КПАП за несвоєчасне подання Декларації передбачений штраф у розмірі від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (850 — 1700 грн.).

Якщо особа, яка вже була покарана в адміністративному порядку за таке правопорушення, протягом календарного року з дня накладення адміністративного стягнення вчинить це правопорушення повторно — на неї має бути накладений штраф у розмірі від 100 до 300 нмдг (1700 — 5100 грн.) з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік (ч. 3 ст. 172⁶ КпАП).

Адміністративної відповідальності за подання недостовірних відомостей у Декларації наразі не передбачено. Однак до більшості посадових осіб можуть бути застосовані заходи дисциплінарного впливу.

Так, наприклад, неподання, несвоєчасне подання Декларації або подання недостовірних відомостей у Декларації може розглядатися як порушення Присяги державного службовця (ст. 17 Закону України «Про державну службу»), у якій, зокрема, зазначено: «...присягаю, що буду вірно служити народові України, суворо дотримувати Конституції та законів України...», що може бути підставою для припинення державної служби відповідно до п. 6 ст. 30 Закону України «Про державну службу» (для посадових осіб місцевого самоврядування — ст. 11 та абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» відповідно).

Також порушення вимог щодо подання достовірної інформації у Декларації депутатом місцевої ради може стати підставою для дострокового припинення повноважень депутата у порядку, передбаченому п. 7 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад». Це покарання може бути застосовано за рішенням суду у разі вчинення повторного правопорушення згідно з ч. 3 ст. 172⁶ КпАП.

Щодо можливості притягнення до кримінальної відповідальності за подання завідомо недостовірної інформації або умисне неподання Декларації

З 26.04.15 р. набрала чинності нова ст. 366¹ Кримінального кодексу України, яка передбачатиме кримінальну відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої новим Законом № 1700, або умисне неподання суб'єктом декларування зазначененої декларації. Це правопорушення віднесено до категорії корупційних злочинів, який карається позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Однак до початку роботи системи подання та оприлюднення відповідно до Закону № 1700 декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, ми подаємо декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, форма та порядок подання яких передбачені Законом № 3206. А ст. 366¹ Кримінального кодексу України не передбачає ЖОДНОї відповідальності за подання завідомо недостовірних даних чи умисне неподання декларації про майно та доходи.

Отже, хоча ст. 366¹ Кримінального кодексу України є чинною, вона не працює та не може застосовуватись для покарання осіб до моменту, поки не будуть затверджені форма та порядок подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідальність членів сім'ї декларанта за надання неповної інформації про свої доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру або відмову у її наданні чинним законодавством на цей час не передбачена.

Особа перебувала на посаді спеціаліста державного органу і у вересні 2015 року шляхом переведення була призначена на посаду до іншого державного органу. Чи потрібно їй подавати антикорупційну Декларацію до органу, з якого вона звільняється?

Оскільки у нашому випадку йдеться про порядок подання декларацій, ми знову ж таки маємо поки що керуватися приписами Закону № 3206 у цій частині.

Відповідно до ст. 12 антикорупційного Закону № 3206 обов'язок щодо подання антикорупційної декларації суб'єктом декларування протягом одного року за своїм останнім місцем роботи покладено на особу, яка звільнилася або іншим чином припинила діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Із зазначеного можна зробити висновок: у разі призначення особи на посаду до іншого органу шляхом переведення (не має значення, державна служба чи служба в органі місцевого самоврядування) подавати антикорупційну Декларацію до попереднього місця роботи не потрібно. Переведена особа хоча і звільнялася, але не припиняла діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а продовжила її виконувати в іншому органі. Про те, що звільнення з посади відбулося шляхом переведення на іншу посаду до іншого органу, має бути зазначено у наказі (розпорядженні тощо).

Аналогічна за змістом вимога буде збережена і у Законі № 1700. Так, згідно з ч. 2 ст. 45 Закону № 1700 особи, зазначені у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, які ПРИПИНЯЮТЬ діяльність, пов'язану з виконанням функцій

M Методичні рекомендації

держави або місцевого самоврядування, подають декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Особи, які **ПРИПИНИЛИ** діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулій рік.

Де зберігаються декларації і як можуть використовуватися зазначені у Декларації відомості?

Порядок зберігання документів і використання відомостей, зазначених у деклараціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 р. № 16, **втратить чинність після того, як запрацює електронний реєстр декларацій** (згідно з постановою КМУ від 14.05.15 р. № 301 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»).

Згідно з Порядком № 16 «паперові» декларації зберігаються у кадрових підрозділах відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права в особових справах осіб-декларантів. Декларацію приєднують до матеріалів особової справи, нумерують та вносять до переліку документів, що зберігаються в особовій справі.

Згідно з абз. 2 ч. 3 ст. 8 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» депутати місцевих рад подають декларації за місцем роботи (служби), крім самозайнятих осіб, безробітних або пенсіонерів, які подають зазначені декларації до апаратів відповідних місцевих рад або їх виконавчих комітетів. Тобто на рівні цих органів також має бути визначений відповідний порядок, але вже самою радою.

Ми про це неодноразово згадували вище, але давайте нагадаємо собі ще раз про те, що наведені у Декларації відомості відповідно до ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» не належать до інформації з обмеженим доступом, крім інформації, яка не підлягає оприлюдненню відповідно до ст. 12 антикорупційного Закону № 3206.

Тобто до інформації з обмеженим доступом віднесено відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, а також реєстрації місця проживання, дати народження декларанта, членів його сім'ї, місцезнаходження об'єктів, що наводяться в Декларації.

Отже, у разі витребування відомостей із Декларації уся інформація з обмеженим доступом не підлягає розголошенню (тобто не вказується у переліку поданих на запит третьої особи відомостей) або повинна бути зарезервована (якщо подається копія Декларації). Винятками з цього правила можуть бути випадки, чітко передбачені законом. Наприклад, здійснення оперативно-розшукових заходів, процесуальних чи слідчих дій у ході кримінального провадження. Однак у такому випадку право запитувача на одержання інформації повинно бути підтверджено не документально (ухвалою слідчого судді, суду тощо). Копія документа, який би підтвердив право третьої особи на одержання персональних даних декларанта, має зберігатися у справі, про надання такої інформації робиться запис у відповідному журналі (реєстрі).

Чому потрібні такі «перестороги»? Тому, що за незаконне поширення конфіденційної інформації про фізичну особу (її персональних даних) серед іншого передбачена адміністративна відповідальність (ч. 4 ст. 188³⁹ КУпАП, штраф для посадовців у сумі від 5100 до 17000 грн.) і кримінальна відповідальність (ст. 182 КК, залежно від обсягів заподіяної шкоди карається як таким самим штрафом, так і позбавленням волі на строк від 3 до 5 років).

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, юридичні особи публічного права мають вести облік запитів щодо надання відомостей, зазначених у деклараціях, із зазначенням одержувача відомостей, реквізитів та змісту запиту, структурного підрозділу, що відповідає за надання відомостей, та відмітки про їх надання.

Чи потрібно вказувати в Декларації відомості стосовно батьків декларанта, які проживають разом з ним, та дорослих дітей, які проживають окремо?

У Декларації зазначаються відомості тільки щодо членів сім'ї декларанта.

Відповідно до ст. 1 Закону № 1700 членами сім'ї є особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли не проживає спільно з ними, але відповідно до ч. 1 ст. 6 Сімейного кодексу України особа наділена правовим статусом «дитина» до досягнення нею повноліття.

Тому при заповненні Декларації відомості про майно батьків декларанта зазначаються, коли батьки з декларантом:

- спільно проживають;
- пов'язані спільним побутом;
- мають взаємні права та обов'язки (тобто наявність у них спільних з декларантом витрат, спільного бюджету, спільногого харчування, купівлі майна для спільногого користування, участі у витратах на утримання житла, його ремонт, надання взаємної допомоги, наявність усих чи письмових домовленостей про порядок користування житловим приміщенням, інших обставин, які засвідчують реальність сімейних відносин).

Відповідно до ч. 1 ст. 29 Цивільного кодексу України місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, де фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово.

Місцем проживання недієздатної особи є місце проживання її опікуна або місцезнаходження відповідної організації, яка виконує щодо неї функції опікуна (ст. 29 Цивільного кодексу України).

Чи вважається доходом відшкодування, яке отримав державний службовець відповідно за рішенням суду за майнову або моральну шкоду?

Статтями 22, 23 Цивільного кодексу України визначено, що особа, якій завдано збитків у результаті порушення цивільного права, має право на їх відшкодування, у тому числі на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

Майнова або моральна шкода відшкодовується грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб за рішенням суду одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом.

Тобто зазначене відшкодування (компенсація) є додатковим видом доходу фізичної чи юридичної особи, яка зазнала відповідних збитків.

Отже, суми відшкодувань за майнову або моральну шкоду, отримані декларантом або членами сім'ї декларанта, необхідно зазначати у позиції 20 Розділу II Декларації.

В яких пунктах Декларації державний службовець має відображати плату за навчання своїх дітей у навчальних закладах?

Сума коштів, сплачених декларантом на користь закладів освіти для компенсації вартості навчання його або члена сім'ї, по суті, відноситься до фінансових зобов'язань декларанта.

Розмір суми, сплаченої декларантом за навчання його або членів сім'ї в навчальних закладах, крім навчання за рахунок бюджетного фінансування, зазначається у позиції 59 Розділу VI Декларації. До цієї позиції відноситься суна, сплачена декларантом на користь закладів освіти у рахунок компенсації вартості навчання, підготовки чи перепідготовки декларанта або членів його сім'ї.

Слід зауважити, що у цьому випадку поле «усього» у позиції 59 заповнюється, якщо разова витрата (вклад/внесок) на вказані цілі у звітному періоді дорівнює або перевищує граничну суму, що визначена у п. 11 Примітки до Декларації. Тобто обов'язковою умовою декларування таких видатків у цьому випадку буде те, що зазначену оплату дійсно здійснював декларант (про що свідчить договір про навчання, де декларант є гарантом такої оплати; у квитанції про оплату зазначено, що платником є декларант, тощо).

У випадку коли ці обов'язки покладено на членів родини декларанта, такі витрати взагалі не декларуються.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // [Електронний ресурс]. — 2003. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // [Електронний ресурс]. — 2001. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X // [Електронний ресурс]. — 1984. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // [Електронний ресурс]. — 2010. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III // [Електронний ресурс]. — 2002. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // [Електронний ресурс]. — 2003. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI // [Електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VI // [Електронний ресурс]. — 2014. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Закон України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3723-XII // [Електронний ресурс]. — 1993. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 року № 2493-III // [Електронний ресурс]. — 2001. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
11. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII // [Електронний ресурс]. — 1992. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
12. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року № 1382-IV // [Електронний ресурс]. — 2003. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
13. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI // [Електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
14. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // [Електронний ресурс]. — 2006. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
15. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 року № 539/97-BP // [Електронний ресурс]. — 2006. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
16. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 року № 1952-IV // [Електронний ресурс]. — 2015. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
17. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18 листопада 2003 року № 1255-IV // [Електронний ресурс]. — 2014. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
18. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 5 // [Електронний ресурс]. — 2002. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку зберігання документів і використання відомостей, зазначених у Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, та відомостей щодо відкриття валutowого рахунка в установі банку-нерезидента» від 11 січня 2012 року № 16 // [Електронний ресурс]. — 2012. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про виготовлення бланків Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру» від 8 лютого 2012 року № 64 // [Електронний ресурс]. — 2012. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
21. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення особових справ державних службовців в органах виконавчої влади» від 25 травня 1998 року № 731 // [Електронний ресурс]. — 1998. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 14 травня 2015 р. № 301.
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 25 грудня 2015 року № 1127 // [Електронний ресурс]. — 2015. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF>
24. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру» від 13 березня 2015 року № 333.